

Asia: VN/11810/2021

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain muuttaminen

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit esityksestä ja sen tavoitteista

Vankien vanhemmat ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitykseen vankeus- ja tutkintavankeuslain muuttamisesta.

Hallituksen esitysluonnos sisältää mm. tarkentavia säännöksiä ja periaatteita vangin avolaitoskelpoisuudesta, varmuusosastojen tehtävistä vankilaturvallisuuden parantamiseksi, lähinnä sakkovankien tuomion suorittamisesta ulkopuolisessa päihdekuntoutuslaitoksessa sekä vankien puhelujen ja tapaamisten teknisestä valvonnasta.

Suljetuissa vankiloissa suorittaa samanaikaisesti tuomiota noin 1700 monipäihderiippuvaista ja 200-300 ammattimaista huumekauppiasta. Se, että lähinnä huumekaupan ympärille järjestyneisiin rikollisorganisaatioihin kuuluvat vangit ovat samoilla osastoilla vakavasti monipäihderiippuvaisten vankien kanssa, vaikeuttaa kokemustemme mukaan huomattavassa määrin järjestyneisiin ryhmiin kuulumattomien vankien kuntoutumista, ylläpitää ammattirikollisten luomaa vankihierarkiaa sekä osasto- että vankilakohtaisesti aiheuttaen riskejä sekä vankien että henkilökunnan turvallisuudelle. Nykyinen tilanne ei tue vangin yrityksiä irtautua huumeista ja niiden myötä rikollisesta elämäntavasta.

Siksi hallituksen esittämät lakimuutokset, joiden tavoitteena on ehkäistä vankiloista käsin johdettua huumekauppaa, huumeiden salakuljetusta vankiloihin sekä niiden kauppaa ja käyttöä siellä eristämällä järjestyneisiin rikollisryhmiin kuuluvat vangit ja tutkintavangit varmuusosastoille ja seuraamalla systemaattisesti heidän kommunikointia vankilan ulkopuolisten henkilöiden kanssa, ovat mielestämme välttämättömiä ja hyvin perusteltuja. Myös sakko- ja lyhytaikaisvankien vankilan ulkopuolisen päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävän päihdekuntoutuksen lisääminen ja sen valvonnan täsmentäminen sekä avolaitoskelpoisuuden ehtojen tiukentaminen suhteessa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneisiin vankeihin tukee vankien kuntoutumista ja vähentää uusintarikollisuutta.

Kommenttinne esitysluonnoksen jaksosta "Keskeiset ehdotukset"

Avolaitokseen sijoittaminen

Vangin sitoutuminen päihteettömyyteen ja sen valvontaan sekä vangin liikkumisen sähköinen valvonta, ovat mielestämme ehdottomia edellytyksiä vangin avolaitokseen sijoittamiselle. Erittäin kannatettavaa on myös se, että asetuksella säädettäisiin rangaistusajan suunnitelma sisältämään tiedot mahdollisen avolaitossijoituksen ajankohdasta ja edellytyksistä. Tämä yhtenäistäisi käytäntöjä eri vankiloiden välillä ja edistäisi vankien yhdenvertaista kohtelua.

Suljetussa vankilassa tuomiotaan suorittavan vangin avolaitoskelpoisuus rakentuu vangin käytöksen perusteella rangaistusajan suunnitelman tavoitteet saavuttamalla. Niihin on kuulunut myös päihteettömyys ja sen valvonta. Rangaistusajan suunnitelmaan kirjattujen toteumien lisäksi useampi vangin tunteva vankilan työntekijä puoltaa tai kieltää vangin avolaitossiirtoanomusta vangin käyttäytymisen perusteella. Suljettujen vankiloiden vangit tunnetaan, mutta miten arvioidaan alle kahden vuoden ehdottoman vankeustuomion saaneen ensikertalaisen avolaitoskelpoisuus, mikäli hänet aiotaan sijoittaa suoraan avolaitokseen. Riittääkö silloin vangin oma vakuutus päihteettömyyteen ja sen valvontaan sitoutumisesta vai miten se voitaisiin todeta ja mikä rikos katsottaisiin niin lieväksi, että se mahdollistaisi sijoittamisen avolaitokseen? Riittäisikö päihteettömyyden todistamiseen esimerkiksi yksi puhdas huumeeseula?

Vankien vanhemmat ry:n toiminnassa on mukana useita vanhempia, joiden poika tai tyttö on tuomittu alle kahden vuoden rikokseen jostain muusta kuin huumeriippuvuudesta vaikka todellisuudessa he ovat olleet huumeriippuvaisia ja tehneet omaisuusrikoksia hankkiakseen rahaa huumeiden hankintaan. Mielestämme heidän sijoituspaikka ei ole avolaitoksessa vaikka he ilmoittaisivatkin sitoutuvansa päihteettömyyteen ja sen valvontaan. Huumeriippuvaisen lupaukset unohtuvat nopeasti.

Varmuosasto

Esityksen mukaan vanki voitaisiin sijoittaa varmuusosastolle ensinnäkin, jos se olisi perusteltua rikollisen toiminnan jatkamisen estämiseksi, esimerkiksi jos vanki pyrkii jatkamaan huumeriippuvuutta vankilassa. Sääntely ei enää edellyttäisi epäilyä säännöksessä mainittujen rikostunnusmerkistöjen täyttymisestä, vaan sijoittaminen perustuisi kokonaisarvioon vangin toiminnasta.

Varmuosastojen perustaminen ja mahdollisimman monen vankilassa huumeakauppaa käyvän vangin sijoittaminen ko. osastoille mahdollistaisi periaatteessa normaalien osastojen muuttumisen nk. puhtaiksi eli päihteettömiksi osastoiksi, mikäli sinne sijoitettaisiin vain vangit, jotka ovat sitoutuneet päihteettömyyteen. Tällä hetkellä nk. sopimusosastoilla, joilla kontrolloidaan päihteettömyyttä ja järjestetään monenlaista kuntouttavaa toimintaa ja joille päästökseen vangin pitää olla sitoutunut päihteettömyyteen, on vankipaikkoja vähemmän kuin 10% kaikista suljettujen vankiloiden paikoista. Se on vähän suhteutettuna huumeriippuvaisten vankien määrään. Jo pelkkä päihteettömäksi tiedetty osasto ilman siellä järjestettyjä kuntouttavia toimiakin olisi helpotus monelle riippuvuudesta eroon haluavalle vangille. Hänen ei enää tarvitsisi olla uhkailujen ja kurinpitotoimien kohteena, jos ei suostu esittämään kovaa huumeenkunkua.

Todellisuudessa korona-aikana toteutettu eri osastojen vankien eristäminen toisistaan on jatkunut useissa suljetuissa vankiloissa myös koronan jälkeen. Tämä on vähentänyt vankien mahdollisuuksia esimerkiksi kuntosalin käyttöön, koska se on varattu samanaikaisesti vain samalla osastolla oleville vangeille. Se on myös vähentänyt valvottujen tapaamisten määrää, mikä on heikentänyt vankien mahdollisuutta tavata läheisiä. Tämän esityksen eteneminen toivottavasti muuttaa käytännöt korona-aikaa edeltävälle tasolle.

Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen

Kannatamme esityksessä ehdotettuja täsmennyksiä ulkopuolista laitossijoittamista koskeviin säännöksiin.

Vankilaan ottamisen rajoittaminen

Ehdotuksella pyrittäisiin turvaamaan se, että vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa olisi mahdollista säädellä vankilukua vankiloiden toiminnan turvaamiseksi. Esityksen mukaan rajoitukset vankeuden täytäntöönpanon siirtämisestä voisivat koskea sakon muuntorangaistukseen tuomittuja ja alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittuja.

Monipäihderiippuvaiset, jotka kustantavat omaa käyttöönsä ryöstöillä ja esim. pienimuotoisella huumekaupalla tuomitaan useimmiten alle 2 vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Heille tuomion täytäntöönpanon odottaminen on usein nykyisilläänkin säännöillä kohtalokasta. Yhdistyksessämme on kaksi tapausta, joissa tuomittu on tehnyt elinkautiseen vankeuteen johtaneen henkirikoksen odottaessaan ensimmäisen tuomion täytäntöönpanoa. Meillä on myös tapaus, joissa tuomittu on menehtynyt yliannostukseen vankilaan pääsyä odottaessaan.

Mikäli henkilö on monipäihderiippuvainen, riski sortua vakaviin rikoksiin tuomion täytäntöönpanoa odottaessaan, on suuri.

Olemme yrittäneet edellä tuoda esille Vankien vanhemmat ry:n toiminnassa mukana olevien näkemyksen huumeriippuvaisen vangin kuntoutumisen edellytyksistä. Vähäiset resurssimme eivät mahdollista tämän eritellympää lausuntoa.

Kannatamme hallituksen esitystä.

Avolaitossijoituksen edellytysten täsmentäminen (muutosehdotukset vankeuslain 4 luvun 9 §:ään ja 6 luvun 1 §:ään)

-

Määräaikaisesta avolaitossijoituksesta luopuminen

-

Vangin sähköinen valvonta avolaitoksessa

-

Varmuosastossijoituksen edellytykset

-

Tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle

-

Muut varmuusosastoon liittyvät ehdotukset ja seikat

-

Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen (erityisesti ehdotettu uusi vankeuslain 8 luvun 10 a § edellytyksistä ja vangin velvollisuuksista)

-

Ulkopuolisen laitossijoittelun valvonta ja ehtojen rikkominen

-

Määräaikainen päätös puhelun kuuntelemisesta

-

Vankilaan ottamisen rajoittaminen

-

Muut muutosehdotukset (teknisluontoiset muutosehdotukset vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin sekä synnyttävän vangin sitomisen kieltö)

-

Muut muutosehdotukset (puolustustilalakia koskeva tekninen muutosehdotus)

-

Ehdotusten vaikutukset yleisesti sekä mahdolliset taloudelliset vaikutukset

-

Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin sekä ihmisryhmiin

-

Vaikutukset viranomaisiin ja vankilaturvallisuuteen

-

Mahdolliset muut vaikutukset

-

Huomionne jaksosta "Suhteesta perustuslakiin ja säätämisyjärjestys"

-

Asetusluonnos

-

Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta

-

Näkemyksenne voimaantuloajankohdasta

Mahdollisimman nopeasti

Höittä Marketta
Vankien vanhemmat Ry